

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 1. НОВЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 14

УРЕЂУЈЕ А. НАЧИЋ

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свакда у јануарској представи, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

О ГЛУМАЧКОЈ ТАШТИНИ.

Француски глумци дигли су голему вику због најновије одлуке министарског савета, којом је одбору глумаца у Француској Комедији одузето право, да суверено решава о томе, хоће ли се приказивати комади, које писци поднесу Комедији. Тим поводом у француским новинама много се писало о положају глумаца у друштву, а нарочито о њиховој таштини. У часопису: „Revue dramatique“ има о томе нарочити интересантан чланак.

Глумачка таштина увек је била необично велика. О томе има много и много анегдота. Да поменемо само неколико, које се тичу славне певачице Аделине Пати. На једноме свом путу кроз Европу, она одреће да оде у Букурешт, где је за њен долазак већ било јављено. Њен импресаријо довије се и доскочи јој. Напиште овако писмо своме секретару, који је раније био отишао у Букурешт: „Пошљите ми овакав телеграм: Румунско племство спрема славној певачици грандиозан дочек. Влада ће бити заступљена. Саонице, букиње и музика. Телеграфишите час доласка“. Кад стигне из Букурешта овака депеша, Пати, необично радосна, пристапе одмах да иде. Вод стигне у Букурешт ноћу. Дочека је и поздрави око шездесет особа, које су за то биле спремљене. Она ни за тренутак није посумњала, да је то превара.

Други пут дође у Барселону, где је извиђе. Пати је плакала и шкрипала зубима. С места хтеде да иде, и ако је за сутра заказан био концерат, који ће сигурно донети 20.000 круна. Импресаријо се опет досети. Он се споразуме с једним беспосличарем барселонским, који од свога оца узме карте посетнице најугледнијих

људи у вароши. Све те карте остави код певачице с оваким натписима: „Првој певачици на свету.“ — „Тицо, немој нам одлетети.“ — „Крв ће лећи.“ — „Извиждати Аделину Пати, значи увредити Бога у једној од његових најсавршенијих творевина.“ — „На што је полиција? То је да човек поцрвени од срамоте, што је Шпањолац.“ — „Харфо небесна, обрадуј нас својим божанским звукима!..“ Пати је била опијена. Она је остала и невала.

Уметник хоће да му се слави ћеније, али не ће да се хвали туђим таленатом. Осећај о надмоћности не брани му да буде суревњив. У Бечу Пати треба да пева на неком концерту. Пре ње ће да свирају две бечке пијанисткиње. Оне су за се наручили два букета цвећа, који су требали да им буду бачени, кад срше свирање. Пати опази цвеће и запита импресарија: „То је за мене?“ — „Пардон, — одговори импресаријо. — ове госпођице су купиле за своје паре то цвеће да њиме посведоче како се публика диви њиховом таленту. Пати то не трипи. Не ће да пева, ако се цвеће не задржи за њу. Тако и буде, и сироте пијанисткиње остануле без цвећа.

Али није довољно што је какав славан уметник сужетан на своју ћенијалност, него још тражи да му друштво не одређује изузетног положаја. Он захтева снисходљиво поштовање, поштовање, које се указује само владаоцима. Путујући, Пати је имала обичај, да свако вече вечерава са својим мужем и импресаријом. Ширман (импресаријо) долазио је у фраку с белом краватом, али без декорација. „Не разумем вас, — говорила би му Пати. Кад у позориште дође цар или каква друга висока особа, ви

натрнатае све ваше ордене, а зар ја, којој публика сто пута више пљеска по каквој царици „не заслужујем такво поштовање“. И импресаријо морао је од тада долазити на вечеру са свима својим декорацијама.

Глумац се не задовољава само поштовањем своје непосредне околине. Његов понос је већи. Он заузима прво место у својој отаџбини, у васиона. На њега мисли цео свет. Кад је умрло Гамбета, Коклен старији (пријатељ Гамбетин) давао је преставе у Русији. Саопштише му вест о смрти Гамбетиној са деликатном обазријашћу. „То је немогуће“ — одговори глумац. „Ја сам био његов велики пријатељ“. Они би ми то телеграфисали. Влада је била заборавила да извести Коклена.

Глумац мисли да је раван најсилнијима на свету. Јер по његовом мишљењу, силни овога света треба да сматрају за част ако су његови пријатељи и познаници. Глумац је краљ. Он је господарио друштвом, чак и у оно доба кад му је црква одрицала црквене части при погребу. Позната глумица

Клерон, била је веома амбициозна. После некакве њене погрешке, власт нареди да је затворе. Полициски чиновници једног јутра дођоше к њој да је у име краљево одведу; она се поче бранити и начини вазда сцена. После, на један пут, сетивши се своје глумачке роле попусти и повика: „Све је краљево осим моје части.“ Тај је узвик био за потомство. Полициски чиновници одговоре јој, до душе, мало неучтиво, али са свим тачно ово: „Тамо где нема ништа и краљ губи своја права.“ Од то доба прошао је читав век и глумци и данас кажу „ти“ владаоцима, дајући лицу своме некакав протекторски израз. Причају, да је Коклен, млађи, пошто је Никола II. примио глумце после свечане представе, рекао рускоме цару: „Брат ме је замолио да вам поднесем његове пајбоље успомене.“ Династије и династије. У данашњем друштву Коклени сматрају да нису ништа нижи од Романова. Глумачки занат оплемењава онога, који га ради и од њега гради краљевог рођака.

ИСТИЖИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Иво кнез од Семберије“. Историјски фрагмент у 1 чину, написао Бранислав Ђ. Нушић. — За тим: „Обичан човек“. Шала у 3 чина, написао Бранислав Ђ. Нушић.)

Оба ова комада, приказана на највећем позоришту 30. октобра, имала су сјајна успеха. Први је трагичношћу својом потресао публику и натерао јој сузе на очи, а други је раздрагао публику и наводио је на неизрекдан смех, који је трајао од почетка па све до свршетка. И о једном и другом комаду донећемо оширијију рецензију у броју „Позоришта“ што долази.

ПОЗОРИШТЕ.

(Из живота знаменитих глумача). У петој десетини прошлог века били су гласовити глумци: Емил Девријен и Богумил Давизон, главне силе дражђанској дворској позоришти. О њима приповеда неки немачки новинар ову

анегdotу: Једног дана озбиљно су се завадили Емил Девријен и Богумил Давизон. Пала је међу њима и гдекој оштра реч. На послетку рече Девријен, да он с Давизоном не ће никако више играти. Узрок тој пренијци био је овај догађај: Девријен и Давизон имали су заједно да глуме у Шилеровом Дон Карлосу, и то Девријен улогу Маркиза Позе, а Давизон краља Филипа II. Али за време велике сцена у трећем чину, коју маркиз Поза завршије речима: „Сире, дајте слободу мислима!“ — остао је Давизон седећи за својим столом. То је Девријенајако разлутило. Другог дана седео је управитељ Литихау мирно у својој канцеларији, кад изненада руши неко на врата. Био је то Девријен, који је дошао, да се потужи на Давизона. Једва га је могао управитељ умирити, да ће он то већ пребацити Давизону, који и тако увек непромишљено ради. Тек што је Девријен затворио врата, а већ банује Давизон унутра: „Но, господине управниче, Девријен је био

јако узбуђен, реците ми, шта је хтео.“ — „Боже мој, драги Давизоне, шта сте то опет јуче учинили? При великој сцени: „Дајте слободу мислима!“ — осталосте седећи за столом, па сте тако Давизону покварили цео призор.“ Давизон ће на то: „Ал!, господине, кад ви говорите с краљем, не остаје ли и он такођер седећи?“ — Литихау му одговори: „Занста је тако! Кад ја говорим, остаје његово величанство краљ мирно на свом месту!“ — „Но дакле,“ — рече Давизон, и изађе из канцеларије с тријумфом. Девријен је то једва дочекао, па одмах натраг управнику, надајући се, да ће чути, како је Давизон молио за опроштење. Али какво изненађење! Литихау му рече: „Но, драги Девријене, Давизон ме захтитао, да ли седи краљ, кад му ја говорим, а ја сам му, да богме, одговорио: наравно!“ — „Ви то можете поднети, али ја не ћу!“ — одговори му Девријен и разјарен оде из канцеларије управника.

(Позоришни живот у Шпанији.) Последњи годишњи извештај мадридског удружења писаца и новинаре тога града „El Economista“ доносе врло значајне појединости о позоришном животу у Шпанији. Познато је, да су становници Мадрида, као у оните сви Шпањолци, страсни, што се тиче позоришта. Тако се даје разјаснити, да у Мадриду, који нема више него 500.000 становника, могу постојати четрнаест позоришта различите врсте, као: „Краљевско позориште“ и „Баште од Буон-Ретира“, где се даје озбиљна опера, „Шпањолско позориште“, „Комедија“, „Кнегињично позориште“, „Лара“, где се приказују драме и шаљиве игре, „Политеама“, која негује велику зарзулу у три или више чинова, и најпосле „Зарзула“, „Еслава“, „Аполо“, „Ромеа“, „Модерно позориште“, „Елдорадо“ и „Комично позориште“, у којима дају водвиљ и зарзулу у једном чину. Па сва та позоришта, од којих у прва два нарочито иде висока аристократија и богато грађанство, тако су добро посећена, да је мадридско становништво по статистици, коју је саставио „El Economista“, за петнаест месеца, од 1. јануара 1900. до 31. марта 1901. издало за позоришта преко 1.500.000 круна. С друге стране опет казује годишњак удружења књижевника, да се у последњој сезони, т. ј. од 1. септембра 1900. до 31. јунија 1901. у

разним позориштима приказало не мање него 93 нова комада, и то 22 драме или комедије и 71 зарзула. Разуме се, да сва та дела нису ремеци, пре ће бити противно; али конкуренција међу свима тим драмским потхватима тако је велика, да су приморани радити неуморно, не би ли одржали своју публику, и да непрестано обнављају своју позоришну цедуљу, не би ли накнадили велики успех, који наравно не могу имати увек, те тако непрестано морају гледати да намаме публику новијама. У колико добро пролазе позоришта, у толико то добро дође и писцима и компонистама. У „Лари“ су тантацијеме утаначене на 20 круна по чину; у „Комедији“, у „Шпањолском позоришту“ и у „Кнегињичину позоришту“ износе тантацијеме 24 круне а у „Зарзуелама“ чак 32 круне; уз то се још ти бројеви удвоструче за прва три приказа кога комада. Комад у једном чину, који се прикаже једно тридесет пута, донесе дакле свом писцу 650 до 1000 круна, већ према позоришту; прикаже ли се педесет пута, достигне и 1000 до 1600 круна. Узме ли се још у рачун, да сваки комад, који се у Мадриду прикаже, ма и с осредњим успехом, пређе и преко свих позорница у провинцији, онда се може појмити, да је драмски занат у Шпанији прави златни мајдан. На тај начин заслужују поједини славни драмски писци, као Етегарај, Перец-Калдос и Бенатвенте добрих 60.000 до 75.000 круна, други пак слабијега гласа, као Селес, Кавестани и Алварец Квинтеро, свакако још 25.000 до 40.000 круна; најпосле популарне компонисте зарзуела, као Руперто Хапи, Фернандец Кабалеро, Тома Бретон, Куека и Валверде, излазе на 5.000 до 80.000 круна а њихове се либретисте морају задовољити са 30.000 до 40.000 круна, но и то је свакако још добра пристојан доходак.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа). У суботу, 3. (16.) новембра: „Врачара“. Чаробна оперета у 3 чина, написао Е. Мило, с румунског превео В. А. Живановић, музика од Даворина Јенка.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 3.

У Новом Саду, у четвртак, 1. (14.) новембра 1901.

■■■ ПРВИ ПУТ: ■■■

ГОРДАНА.

Глума у 4 чина, с певањем, написао др. Лаза Костић. — Редитељ: Диник.

ОСОБЕН:

Вукосав, ускочки вођа — — Васиљевић.
Гордана, жена му — — Т. Љукићка.
Милан, брат му — — Матејић.
Марко, — — Николић.
Лабуд, четници — — Слуга.
Видоје, — — Илкић.
Гавран, — — Стефановић.
Михат-бембер, бривач — — Диник.
Јефто, задарски трговац — — Ботић.
Иван Маргетић, Дубровчанин Стојановић.

Алија Војичић, бег у крајини Добриновић.
Суљо, кључар Алилов — — Бакаловић.
Велика,) — — Д. Васиљевићка.
Перуника, сусјетке — — М. Тодосићка.
Косара, Горданине — — Д. Матејићка.
Смиљана, — — М. Радошевићева.
Госпава, — — З. Добриновићка.
Баба Мера, мајка Алилова — — Д. Николићка.
Златија, синовица Алилова — — Л. Вујићевића.

Први и други чин збива се у Котарима; трећи у Удбини; четврти у гори Острвици.

Доба: крај седамнаестога вијека.

У новом нарочито за овај комад зготовљеном оделу.

Због болести С. Бакаловићке не може се приказати за данас заказани комад: „Ферна ида.“

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке цуковније петроварадинске свираће ове комаде: 1. Sousa: „The Stars and Stripes“. Марш. — 2. Proch: „Concert-Ouverture“. — 3. Lorenz: „Eliessen-Walzer“. — 4. Šebek: „Chor der Derwische.“

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Болују: М. Марковићка, С. Бакаловићка, Ј. Тодосић.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак после 10 са хата.